

INVESTIGACIÓ DE CONDUCTES

Amb aquesta activitat treballlem

Reflexionar sobre els nostres hàbits de consum i conducta.

Proposar accions concretes per actuar de manera més responsable i solidària.

Identificar de quina manera podem variar la nostra manera d'actuar en temes mediambientals i de consum.

Els ODS 2, 6, 7, 11, 12 i 13.

Durada

La reflexió del qüestionari pot fer-se individualment al llarg d'una setmana.

L'activitat de grups està pensada per ser realitzada en una sessió.

Necessitarem

Fitxa de l'annex (una per persona).

Cicles: 2, 3

Desenvolupament

Repartir una fotocòpia del qüestionari per persona, de manera que cadascuna haurà de realitzar-lo individualment, anotant les seves respostes, i prestant especial atenció a la part en la qual han d'anotar els seus punts forts i febles.

Quan tota la classe tingui completat el qüestionari, dividir l'alumnat en grups de quatre o cinc persones. Dins dels grups, han de reflexionar sobre el que han contestat en els tres apartats de preguntes:

- Consum d'energia.
- Reducció d'escombraries i desaprofitaments.
- Els nostres hàbits de consum.

Posar en comú els punts forts de cada persona i veure quins es repeteixen més dins del grup. És important reconèixer-los i reforçar-los.

Igualment, reflexionar sobre els punts febles i les àrees a millorar i prendre nota, de nou, de les que es repeteixen més dins del grup.

Quan tots els grups hagin acabat el seu treball, es posaran en comú els punts forts i es comentaran els febles i àrees a millorar.

Cal reflexionar

- Ens ha servit aquesta activitat per detectar realment els nostres punts febles?
- Érem conscients de tots els punts febles que tenim?
- Les febleses detectades, són difícils de canviar o està al nostre abast fer-lo?

Fitxa de control, EL NOSTRE MODEL DE CONSUM

Avis important:

Algunes d'aquestes preguntes, no es refereixen tant al teu comportament personal, com als hàbits que pugueu tenir a la teva casa, i que no depenen totalment de tu. Així i tot, convé reflexionar-hi igualment.

Posem unes respostes tipus com a guia. Assenyala, d'entre les tres, la que més s'assembli a la teva situació.

APARTAT A: CONSUM D'ENERGIA (CONTAMINACIÓ)

1. ¿Apagues els llums quan no els utilitzes?

Sempre ho tinc en compte.	F
Acostumo a deixar-los encesos; no m'agrada que la casa estigui a les fosques.	D
A vegades em passa; no me n'adono en sortir d'una habitació.	M

2. ¿Encens més llums dels que realment són necessaris?

No, sempre tinc encès sols el llum que necessito.	F
Sí, m'agrada que l'ambient estigui il·luminat.	D
No acostumo a fer-ho, però a vegades en tinc un parell d'encesos.	M

3. ¿Quan temps utilitzes en el teu oci o temps lliure els aparells que necessiten electricitat? (mòbil, tauleta, ordinador, consoles, etc.)

Un poc del meu temps d'oci.	F
Quasi tot el meu temps d'oci.	D
Aproximadament la meitat del meu temps d'oci.	M

4. A casa, ¿teniu la calefacció encesa a major temperatura de la necessària en temps de fred?

No, la tenim baixa, i si fa fred ens abriguem.	F
Sí, ens agrada estar en màniga curta dins de casa encara que sigui hivern	D
	M

5. ¿S'utilitza el vostre cotxe per anar a llocs on podeu accedir en el transport públic?

No, el cotxe només l'usem si és imprescindible.	F
Sí, per anar a tots els llocs, encara que hi hagi transport públic.	D
Hi ha vegades que no ens organitzem i hem d'anar en el cotxe podent fer-ho en transport públic	M

APARTAT B: REDUCCIÓ D'ESCOMBRARIES I DE MATERIALS DE REBUIG (CONTAMINACIÓ).

6. A casa ¿separeu les escombraries segons la classe de residus que siguin: plàstic, paper, cartró i altres residus orgànics?

Sí, clar, no costa gens i és bo fer-ho	F
No, és un rotllo, tot a la mateixa bossa.	D
A vegades no les separem adequadament.	M

7. Sobretot, en l'alimentació, compreu molts productes empaquetats?

No, comprem les coses a granel o a pes	F
Comprem gran quantitat d'aliments empaquetats, és còmode	D
A vegades.	M

8. En excursions a la natura, acostumeu a recollir tots els residus que genereu?

Sí, recullo totes les meves escombraries en bosses per a tirar-la a casa..	F
No ho faig, és un rotllo carregar amb tantes escombraries..	D
A vegades no ho fem bé i som descurats.	M

APARTAT C: ELS NOSTRES HÀBITS DE CONSUM.

9. ¿Es malgasten aliments a casa? (Si fos necessari per reflexionar-hi o obtenir les dades, remetem a l'activitat "Malbaratament casolà" del bloc "ODS Aliments i aigua").

No, a casa no es tira res, tot s'aprofita.	F
Si, comprem i consumim molt de menjar, i n'hem de tirar una part	D
A vegades no anem amb compte o comprem de més i hem de tirar alguna cosa.	M

10. ¿Malgastes l'aigua? Per exemple, deixes aixetes obertes en rentar-te o estàs més del realment necessari a la dutxa?

No, vaig molt en compte en això.	F
Si, em fixo poc en aquest detall.	D
A vegades no me n'adono, però encara que ho pensi, no ho faig.	M

11. ¿Compres sense necessitat coses de les quals podries prescindir?

No, sempre comprem el que realment necessitem.	F
Si, ens agrada passar el temps comprant en els centres comercials.	D
A vegades ens deixem portar pel frenesí comprador. .	M

12. En la neteja de la llar, utilitzeu productes que danyen el medi ambient?

No, només utilitzem productes biodegradables.	F
Si, no ens fixem en això.	D
A vegades, no sempre ens fixem en això..	M

13. ¿Compres productes amb garanties laborals en la seva elaboració?

Si, és una cosa que controlem i entenem.	F
No, comprem coses sense preguntar-nos per qui i com estan fetes.	D
A vegades, no sempre podem estar-ne pendents.	M

14. ¿Compres productes amb garanties ambientals en la seva elaboració?

Sí, és una cosa que controlem i entenem.	F
No, perquè és un tema que no coneixem i no ens importa.	D
No sempre ens preguntem per les garanties ambientals del que comprem. .	M

Les preguntes respostes amb F, són un punt fort

Les preguntes respostes amb D, són un punt feble

Les preguntes respostes amb M, són una àrea a millorar

TORRES DE RECURSOS

Amb aquesta activitat treballarem

Recerca d'estratègies i actuació en grup.
Habilitats personals.
Reflexió sobre l'explotació de recursos naturals.
Els ODS 12, 13 i 15

Durada

Una sessió.

Necessitarem

Jocs de Jenga, o similar

Cicles: 1, 2, 3

Consideracions prèvies

Es necessiten jocs de Jenga, o de similars, en els qual es canviaran les regles, ja que, a diferència d'aquells, del que es tracta és d'extreure el màxim nombre de fitxes, sense tornar-les a col·locar. Guanya el grup que més fitxes extregui sense que se li esfondri la torre.

Cal dividir la classe en grups de cinc o sis persones, de les quals una actua com a observador/a, per a vetllar perquè no es facin trampes, i per tal d'anotar l'estratègia d'actuació del grup.

Abans de començar, mentre els del grup preparen la seva estratègia i munten la torre, cal comentar a part als observadors i observadores, quin ha de ser el seu paper:

- Han de vetllar perquè es compleixin les normes.
- Els grups poden treure peces de qualsevol manera, sempre que ho facin d'una en una.
- Si la torre s'enfonsa, no poden tornar a muntar-la.
- La seva tasca és observar, no poden assessorar el grup sobre com extreure les peces de la torre.

Advertir especialment als observadors i observadores que és perfectament vàlid extreure totes les fitxes des de dalt (sense seguir les pautes del joc original), realment no és necessari "conservar" l'estructura de la torre, sempre que no caigui.

Desenvolupament

Dividir la classe en grups i demanar que s'asseguin al voltant d'una taula. Hauran de construir la torre de fitxes. Després s'explica la dinàmica del joc: *"Cada grup teniu una torre similar, i el joc consisteix en el fet que aneu extraient fitxes d'aquesta torre, d'una en una, per aconseguir-ne la major quantitat possible. Guanya el grup que més fitxes extregui de la seva torre sense que aquesta se li esfondri. Teniu un moment per pensar una estratègia i assajar-la si ho necessiteu. Un cop que l'heu definida i que el vostre observador/a la coneixi, heu de cenyir-vos a ella, no podeu canviar-la. Els i les observadores estan en el grup per tal de vetllar perquè seguiu l'estratègia acordada, que es compleixin les normes i per comptar el nombre de fitxes que traieu. Qualsevol dubte o pregunta no podeu fer-me-la en veu alta, sinó que m'heu de cridar i acudiré al grup per resoldre-la".*

A continuació, es comença l'activitat, donant temps perquè pensin l'estratègia d'actuació i que es resolguin els dubtes que tingui cada grup.

Quan tots els grups hagin acabat d'extreure les fitxes, els i les observadores han d'explicar en veu alta l'estratègia del seu grup i el nombre de fitxes que han extret. També han de fer constar si la torre s'ha esfondrat.

Cal reflexionar

A continuació, en gran grup es passa a una reflexió amb preguntes com aquestes:

- Quan heu pensat l'estratègia del grup, quina era la prioritat que teníeu? Heu plantejat alguna altra consideració? Quina?
- Se us ha esfondrat la torre? A què ho atribuïu?
- Algun grup ha desmuntat la torre des de dalt? En cas afirmatiu, té torre aquest grup? Quina diferència hi ha amb els grups als que se'ls ha esfondrat?
- Es pot establir un paral·lelisme entre aquest joc i l'ús i extracció dels recursos naturals del nostre planeta? Deixar que comentin.
- Seguint aquesta analogia, què significa que se'ns hagi esfondrat la torre? I què significa que hi hagi grups que s'han quedat sense ella perquè l'han extreta íntegrament?

FITXA DE LECTURA***EL TRESOR PERDUT DEL TITICACA*****Amb aquesta activitat treballlem**

Aprendre a extreure ensenyaments d'un conte.

Els ODS 2, 8, 7, 11, 12 y 13.

Durada

Una sessió.

Necessitarem

Jocs de Jenga, o similars

Cicles 1, 2, 3

Consideracions prèvies

Activitat de **lectura i treball posterior sobre el conte**. Aquest conte sintetitza la major part dels conceptes que es treballen en els materials d'enguany. Depenent del nivell de la classe, tots aquests temes poden ser treballats a partir de la lectura:

- Sobreexplotació dels recursos. Sostenibilitat.
- Destrucció ambiental.
- Conseqüències de les accions sobre el medi natural.
- Avisos de la Natura. Importància d'ignorar-los.
- Migracions.
 - o Control de la immigració.
 - o Ús laboral dels immigrants.
 - o Refugiats climàtics.
- Regles del mercat: Monopolis, Competència
- Enriquiment-Empobriment
- Malbaratament d'aliments
- Vivim a la Terra, i compartim les regles de la natura i la sort del nostre planeta com la resta dels éssers vius.

Desenvolupament**Prova d'atenció (opcional, depenent de l'edat dels alumnes de la classe)**

En finalitzar la lectura, i depenent de l'edat dels alumnes de la classe, podem iniciar una ronda de preguntes per tal d'assegurar-nos que han comprès el seu contingut.

Hauran de respondre si les següents afirmacions són Veritables o Falses:

- A la nostra protagonista no li agrada gens anar a pescar.
- Phuyu i la seva àvia surten a la mar a pescar.
- Els cobais vivien en illes de bogues al Titicaca.

- Els habitants de l'illa deixaven que en ella visqués tothom.
- Patxakúteq conreava verdures a l'illa.
- Les bogues del subsòl tenien realment molt mal gust.
- Va contractar a molts cobais per poder produir i vendre més bogues.
- Els túnels van començar a omplir-se d'aigua.
- En adonar-se'n del problema de l'aigua, els cobais van parar d'excavar.
- L'illa, al final, va acabar per enfonsar-se

Cal reflexionar

Reflexionar sobre el contingut del conte, a partir de preguntes com aquestes:

- Quants personatges apareixen en el conte?
- Recordeu els seus noms?
- Apuntar-los a la pissarra abans d'aprofundir en la història.
- Què mou Patxakúteq a actuar? De quina manera ho fa?
- Quines conseqüències té la seva actuació?
 - o Sobre el seu negoci.
 - o Sobre altres cobais productors d'aliments.
 - o Sobre l'illa de bogues.
- Què fan els cobais de l'illa quan veuen les conseqüències de la seva tasca extractiva?
- El conte es titula "El tresor perdut del Titicaca"; Quin creieu que és aquest tresor? Són només les bogues sota l'illa?
- Què és el que més us ha agradat del conte? Per què?
- A quina conclusió arribem al final del conte? Creieu que té un paral·lelisme amb l'activitat humana a la terra?
- On ens refugiarem nosaltres quan fem inhabitable la Terra?

EL TRESOR PERDUT DEL TITICACA

M'agrada molt anar a pescar amb la meva àvia.

Sap fer-ho molt bé i és molt hàbil. És clar, porta fent-ho des que era una nena! Quan jo sigui com ella, també seré una pescadora experta. En un bon matí podem treure, fàcilment, una cistella sencera de peixos. Després vendrem el peix al mercat de Copacabana. Dels diners que en traiem al mercat, l'àvia sempre me'n dona una mica. Diu que és la paga pel meu treball, i com que és meu, puc comprar-me el que vulgui!

Copacabana és una ciutat a la riba del llac Titicaca, que està situat a gran alçada, als Andes, entre Bolívia i Perú. Al voltant de les seves ribes hi ha dues ciutats, Copacabana, a Bolívia, i Puno, al costat peruà. En el llac hi ha pesca, de la qual vivim moltes persones. Però el més cridaner són les bogues, uns joncs que creixen a les ribes. Amb aquestes plantes es construeixen moltes coses, fins i tot poden formar illes flotants artificials sobre les quals viuen persones.

Avui ens ha anat molt bé. Ha estat un d'aquells dies que sembla que hi ha més peixos del normal, o que tenien moltes ganes de picar l'ham! Quan la cistella era plena, la meva àvia m'ha dit que havíem de marxar. Jo no ho entenien.

-Si avui ens va tan bé! -li he dit-, Per què no continuem pescant i així vendrem més en el mercat? Tindríem més diners-, i a mi em donaries més propina! Bé, això no li he dit, però ho he pensat.

-No, Phuyu- m'ha dit ella, - amb el que hem agafat en tenim suficient per menjar a casa i per vendre en el mercat. No en necessitem més. Som moltes persones les que pesquem...

-Ja, àvia, però no passarà res perquè agafem uns quants peixos més; només serà un dia.

-Una mica que n'agafem nosaltres, i una altra mica altres persones, i quan ens vulguem adonar, són un munt de peixos que se'n treuen. Creu-me, quan jo era petita, hi havia molts més peixos que ara. El llac, com totes les coses naturals, té el seu ritme i les seves regles, i si ens obstinem a trencar-les, acabaran girant-se en contra nostra. T'explicaré una història que em va ensenyar la meva mare, i penso que l'has de conèixer. Seu al meu costat, Phuyu.

«Això va passar fa molts, molts anys, quan els animals parlaven i encara no vivien persones aquí. Llavors vivien a la vora del llac molts cobais. Fins i tot una comunitat vivia en una illa de bogues, prop de la riba. L'illa era com les d'ara, feta de bogues que s'havien anat col·locant i endurint amb els anys, fins a crear un sòl profund, que surava sobre el llac. Els cobais deien que era el millor lloc per viure, ja que no els arribava cap mena de depredador, i la vida allí era tranquil·la.

Però el més important era que les verdures que conreaven a l'illa eren molt més bones que les que es produïen en terra ferma, i les venien fàcilment en els mercats de les ribes, per la qual cosa els habitants de l'illa eren més rics que molts altres cobais. Molts forasters volien viure a la privilegiada illa, però els seus habitants eren molt gelosos del seu territori, i no deixaven que altres cobais s'hi establissin. És veritat que no hi havia molt d'espai, les cases i les parcel·les ho ocupaven pràcticament tot, però la resta dels cobais pensaven

que això de que no hi havia prou lloc per a tots era una excusa, que, en realitat, els habitants de l'illa no volien compartir la seva pròspera forma de vida amb ningú més.

Patxakúteq, que en quítxua significa "el que canvia el món", era un dels habitants de l'illa i com els altres, es dedicava a conrear verdures. Però ell era més ambiciós que els altres, i sempre buscava la manera d'augmentar la seva parcel·la de cultiu, a fi de treure'n més diners amb la seva producció. Pensant i pensant, un dia se li va ocórrer que podria tenir més espai si excavava i es construïa la casa per sota de la superfície. Encara que en guanyava poc, la seva producció augmentaria una mica. Així que de nit, perquè ningú el veiés, es va posar a excavar a terra dins de casa seva, per fer un túnel que li permetés bastir algunes habitacions. Va treballar força, però no estava content amb el resultat. Costava molt fer lloc per les habitacions, a més a més, tot era tan fosc que no semblava el millor lloc per viure. A poc a poc es va anar desil·lusionant, fins que, esgotat, es va asseure al terra del túnel. D'allà estant, va notar una flaire estupenda, i es va adonar que venia de les bogues que tenia al seu voltant. Feien una olor tan bona que en va tastar un tros... i va resultar que era deliciosa. Pot ser que haguessin fermentat amb la humitat i la falta de llum; el cas és que estaven més suaus, es menjaven millor i el seu sabor era magnífic. Allò era tot un descobriment!

L'endemà, quan va anar al mercat, va decidir portar un manat d'aquestes bogues. De seguida, la seva olor va cridar l'atenció i tothom n'hi va començar a comprar. El resultat va ser espectacular, les que havia portat es van exhaurir en un tres i no res.

Aquesta és la meva! –va pensar– Ara vendré això, sense dir a ningú d'on ho he tret, i en dos dies, seré el cobai més ric de tota l'illa.

En arribar a casa, el primer que va fer va ser barrar la seva propietat amb un mur ben alt perquè des de fora ningú pogués veure el que feia. Després es va posar a excavar per treure una nova producció. Va treballar tota la nit per portar-la al mercat a primera hora de l'endemà. Va ser un nou èxit. En només una estona ho va vendre tot, per la qual cosa va tornar a casa a treure'n més. Així va seguir uns quants dies, i va tenir tant d'èxit, que en poc temps tenia més comanda del seu deliciós aliment del que realment podia extreure. Per això, va decidir contractar un parell de cobais de fora de l'illa, perquè treballessin per a ell; d'aquesta manera, cap dels seus veïns podria copiar-li la idea.

Entre els tres, la producció va augmentar ràpidament, i mentre Patxakúteq anava a vendre al mercat, els altres continuaven excavant túnels i traient més i més producció; tanta que, fins i tot, extreien molt més del que podien vendre. Però Patxakúteq no volia deixar de guanyar més i més diners, per això va tenir la idea de baixar el preu, a veure si així augmentaven encara més les vendes i els guanys.

Aviat, molts cobais van començar a comprar més i més i, en pocs mesos, Patxakúteq disposava ja de quinze cobais treballant per a ell, de manera que obtenia una gran producció i podia vendre molt barat. Era tant l'èxit que fins i tot arribaven cobais de molt lluny a comprar els seus aliments al mercat. Era tota una revolució!

Tanmateix, tot això va tenir dues conseqüències:

La primera, que com que el preu era tan barat, molts cobais compraven tant que, sense tenir prou temps per menjar-s'ho, havien de llençar el que els sobrava per comprar nous aliments l'endemà, més tendres i saborosos. Mai no s'havia vist que els cobais llencessin aliments!

La segona era encara més problemàtica. Molts cobais produïen aliments per vendre. Però ara, com que els productes de Patxakúteq eren més sucosos i barats, la resta de productors no venien prou dels seus i es van anar empobrint.

Però res d'això no semblava importar a Patxakúteq. Tenia ja trenta cobais treballant per a ell. Per cert, tots vivien a la seva petita parcel·la, on havia instal·lat unes tendes. Ara, com els cobais de fora treballaven per a ell, no li importava que visquessin a l'illa.

Mentre continuaven excavant, els túnels i obertures s'allargaven i va arribar un moment que van aprofundir tant que alguns van començar a omplir-se d'aigua. Al començament era poca, i no li van donar importància.

El gran canvi es va produir quan altres cobais de l'illa van assabentar-se per fi del secret, i es van posar a excavar pel seu compte i a treure bogues del subsòl. Quina competència es va generar! L'afany d'enriquir-se va crear una bogeria per veure qui produïa més i a més velocitat. De cop i volta va haver-hi un munt de cobais fent túnels per tota l'illa».

En aquest moment de la narració, la meva àvia em va mirar de forma especial i després va afegir:

-Però, com et vaig dir al principi, les coses naturals, estimada Phuyu, per molt que ens obstinem, funcionen seguint les seves pròpies regles.

-D'acord, àvia, però continua explicant-m'ho.

Ella va moure afirmativament el cap i va prosseguir:

« A poc a poc, els túnels es van omplir d'aigua. Al començament era poca cosa, però amb tants túnels, cada vegada entrava més aigua i l'illa on vivien s'anava enfonsant lentament.

Alguns cobais es van adonar i van alertar del que estava passant, però els van dir que eren uns pessimistes exagerats. Patxhakúteq i els altres cobais productors estaven en contra seva. Els van dir que no estaven al dia, que només pretenien evitar que es consumissin els nous aliments que tant agradaven a tothom, que eren massa tradicionals...

El cas és que els cobais van continuar extraient bogues sense preocupar-se de res més, fins que un dia, l'illa sencera va acabar d'enfonsar-se davant dels ulls de tothom.

Llavors van venir els intents de posar-hi remei. Van aplicar tot el seu saber i tecnologia per evitar l'enfonsament, però ja era massa tard; no es podia aturar. Van haver de fer un bon capbussó per poder arribar tots sans i estalvis a la riba. Allí, encara sort, els van acollir els altres cobais. Almenys, aquests van ser uns bons veïns!"

-Des de llavors, els cobais no han tornat a viure a les illes del llac i ara caven les seves cases terra endins. Diuen que continuen buscant, en les profunditats, aquelles bogues que tant els agradaven.

-Àvia, és veritat que Patxakúteq va fer honor al seu nom "el que canvia el món", quin sarau es va armar! Entenc el que em dius. M'he obstinat a aconseguir més peixos, i no he pensat que hem de tenir cura del llac. M'he deixat portar per la meva avarícia, com el cobai de la història!

-Sí, de vegades fem les coses i no pensem en les conseqüències que poden tenir.

-És una bona història, àvia, però crec que no és una bona comparació.

-Per què dius això, Phuyu?

-Perquè tothom sap que els humans som més intel·ligents que els cobais! A nosaltres no se'ns acudiria mai espatllar així el lloc on vivim, ens adonaríem i pararíem a temps... O no?

La meva àvia va començar a riure.

-Veig Phuyu que encara et queda molt per aprendre